

Τό σημείωμα αυτό γράφεται μια μέρα μετά την κατάρριψη των τεσσάρων αεροπλάνων από τα αμερικανικά F-16 πάνω από την Βοσνία και μετά τη σφαγή των Παλαιστινίων από τους εξτρεμιστές έποικους. Τα δύο περιστατικά δεν είναι παρά “στιγμές” της κρίσης του συγκρουσιακού κόσμου που αναδύεται μέσα από την κεφαλαιοκρατική ανασυγκρότηση και την κατάρρευση του “υπαρκτού σοσιαλισμού”.

Ο κόσμος μας (ΗΠΑ, Απω Ανατολή, Ευρώπη) μετασηματίζεται με πρωτοφανείς ρυθμούς. Ο κόσμος της δεκαετίας του ‘60 και ο σημερινός, είναι, από πολλές απόψεις, δύο διαφορετικοί κόσμοι. Τα κύρια νέα χαρακτηριστικά είναι η θυελλώδης τεχνολογική ανάπτυξη, η οποία τροποποίησε ριζικά τις σχέσεις του ανθρώπου με τη φύση καθώς και τις εργασιακές και τις κοινωνικές σχέσεις. Σύμφωνα με την παλαιά καλή συνταγή του ελισθημονισμού, η ανάπτυξη της τεχνολογίας και γενικότερα των παραγωγικών δυνάμεων, άρα και η αύξηση του κοινωνικού πλούτου, θα έπρεπε να έχει οδηγήσει στη γενίκευση της υλικής ευμάρειας. Πράγματι, τόσο τα γεωργικά, όσο και τα βιομηχανικά προϊόντα πλεονάζουν στις αναπτυσσόμενες κεφαλαιοκρατικές χώρες. Και όμως στις χώρες αυτές παρατηρούμε το φαινομενικά παράδοξο, η αύξηση του κοινωνικού πλούτου να συμβαδίζει με την αύξηση της φτώχειας, με νέες μορφές φτώχειας, με την αύξηση και την μονιμοποίηση της χρόνιας ανεργίας. Αντί για τη μείωση της εργασιακής ημέρας με αύξηση των αποδοχών, έχουμε μείωση των αποδοχών, δηλαδή μοίρασμα της φτώχειας, χωρίς να λύνεται, φυσικά, το πρόβλημα της ανεργίας.

Που οφείλεται το “παράδοξο”; Στο ότι στόχος της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής είναι το κέρδος: η άντληση υπεραξίας από το χώρο της παραγωγής. Έτσι η τεχνολογική πρόοδος, η αύξηση της παραγωγικότητας, η συσσώρευση πλούτου, συνεπάγονται την καταστροφή της φύσης και της εργατικής δύναμης - η επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος είναι θεομηνία για την εργατική τάξη, σύμφωνα με μια έκφραση του Καρλ Μαρξ.

Η ιδεολογία της ανάπτυξης προβάλλεται ως η πανάκεια που θα εξαφανίσει τα δεινά της κεφαλαιοκρατικής ανασυγκρότησης. Αλλά η “ανάπτυξη” εγγράφεται στο πλαίσιο του γενικευμένου και θεσμοποιημένου με τη συνθήκη του Μάιαστριχτ ανταγωνισμού, που δεν θα λύσει το πρόβλημα της ανεργίας, και θα οδηγήσει στη γενικευμένη ανασφάλεια των εργασιακών σχέσεων, θα εντείνει την καταστροφή των φυσικών πόρων και της ανισότητας αναπτυσσόμενων και τριτοκοσμικών χωρών. Οι στρατιές των ανέργων και των προσφύγων, των νέων φτωχών και των νέων που δεν θα βρουν δουλειά, οι πλανητικοί ανταγωνισμοί, οι στρατιωτικές επεμβάσεις και οι τοπικοί πόλεμοι, θα είναι μερικά από τα νέα χαρακτηριστικά της πολυθρόλητης Νέας Τάξης.

Τα περιεχόμενα του σημερινού τεύχους της ΟΥΤΟΠΙΑΣ καθορίστηκαν, εν μέρει, από τη σημερινή πραγματικότητα. Σ’ένα συναρπαστικό κείμενο, ο μεγάλος γλωσσολόγος και κοινωνικός μαχητής Noam Chomsky αναλύει το πώς τα μέσα

προπαγάνδας στις ΗΠΑ διαμορφώνουν την κοινή γνώμη σύμφωνα με τα συμφέροντα του κεφαλαίου. Σ' ένα βαθύτερο επίπεδο σκιαγραφεί την καταστροφή του εργατικού κινήματος, των κοινωνικών σχέσεων, τη διαμόρφωση μιας κοινωνίας όπου μοναδικός στόχος των λίγων είναι ο πλουτισμός και η επιβίωση μέσα στην αποξένωση η μόνη αγωνία για τούς πολλούς. Η επόμενη μελέτη, του Σ. Μαυρουδέα, αναλύει την ουσία και της συνέπειες της ανασυγκρότησης του καπιταλισμού στα πλαίσια της "Ενωμένης Ευρώπης". Τις καταστροφικές συνέπειες της βιομηχανικής κοινωνίας αναλύει στη συνέχεια ο J. G. Vaillancourt στα πλαίσια του ερωτήματος για τις σχέσεις μαρξισμού και οικολογίας. Το κείμενο του André Tosel είναι ένα είδος απάντησης στα προηγούμενα: αν ο κομμουνισμός είναι η μόνη λύση των σημερινών αντιθέσεων, αν το "σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα" είναι σήμερα περισσότερο επίκαιρο από ποτέ, τότε πώς μπορούμε να διαγράψουμε μια τέτοια μελλοντική κοινωνία, χωρίς να πέσουμε θύματα της ουτοπικής φαντασίας; Το άρθρο του Γ. Μανιάτη που ακολουθεί αναλύει το επίκαιρο πρόβλημα της σχέσης ρομαντισμού και εθνικισμού, πρόβλημα η οξυτήτα του οποίου φάνηκε με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και τους εμφύλιους πολέμους στις νέτιες δημοκρατίες της τέως Σοβιετικής Ένωσης. Τα επόμενα τρία μελετήματα έχουν μια πιο έμμεση σχέση με τη συγκυρία. Ο Ε. Καψωμένος αναλύει τα προβλήματα που ανακύπτουν στην προσπάθεια για μια κοινωνικοπολιτική και ταυτόχρονα σημειωτική προσέγγιση της λογοτεχνίας. Ο Γ. Καραφύλλης προσεγγίζει τις έννοιες της εξέλιξης και της προόδου μέσα από τη διαμάχη των Κ. Χατζόπουλου και Μ. Τσιρωμάκου, ενώ ο Ν. Τριάντης, μέσα από τον Μπρεχτ και τον Καβάφη, αναλύει το φαινόμενο της καλλιτεχνικής διαίσθησης, με φόντο την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.

Τα δύο επόμενα κείμενα, αν και "συζητήσεις", έχουν ένα ιδιαίτερο θεωρητικό βάρος. Οι Bourdieu και Eagleton συζητούν το ρόλο της γλώσσας, της έννοιας της ιδεολογίας και της "δόξας", σε σχέση μ' αυτά το πρόβλημα της πλαστής συνείδησης και της ενσωμάτωσης των λαϊκών μαζών, αλλά και της δυνατότητας υπέρβασης του σημερινού αλλοτριωμένου κόσμου. Τέλος, η απάντηση του Πρέβε στην ανάλυση του βιβλίου του από τον Σάββα Μιχαήλ (Βλ. Ουτοπία, τεύχος 7) δεν έχει καμιά σχέση με τις συνήθεις διαμάχες μεταξύ διανοουμένων. Είναι ένα στοχαστικό, θεωρητικό κείμενο υψηλού επιπέδου, όπου προσεγγίζονται θεμελιώδεις έννοιες που αφορούν την ουσία του ανθρώπου, την εργατική τάξη, το ιστορικό γίγνεσθαι και τις δυνατότητές του.

Την εικονογράφιση του τεύχους επιμελήθηκε η ζωγράφος Μαρία Κοκκίνου, με σχέδια της ζωγράφου Ρενάτα Μένις η οποία ζει και εργάζεται στην Ελλάδα από το 1974.